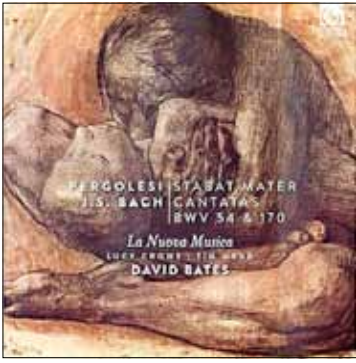

CD KLASSIEK

Altstem
Pergolesi & Bach

Naast Bachs *Matthäus-Passion* is Pergolesi's *Stabat Mater* uit 1736 een geliefd muziekstuk voor Pasen. Het betreft dan ook een gezangencyclus voor Goede Vrijdag. Pergolesi, die datzelfde jaar nog vóór de eerste uitvoering op 26-jarige leeftijd overleed aan tbc, componeerde op middeleeuwse tekst muziek die de hele achttiende eeuw overal in Europa werd geprezen. Niemand minder dan de grote filosoof Jean-Jacques Rousseau was een bewonderaar van het intieme stuk. Andere tijdgenoten vonden het te frivoool voor Goede Vrijdag.

Ook Johann Sebastian Bach (1685-1750) gebruikte thema's uit Pergolesi's werk, wat in de muziekwereld van toen alom gebruikelijke was. Bach gebruikte bijvoorbeeld het *Stabat Mater* als basis voor het motet *Tilge, Höchster, meine Sünden* (BWV 1083), op zich een bewerking van Psalm 51. Hij componeerde het wellicht in 1747, tien jaar na de dood van de Italiaanse componist, en liet het in 1749 drukken.

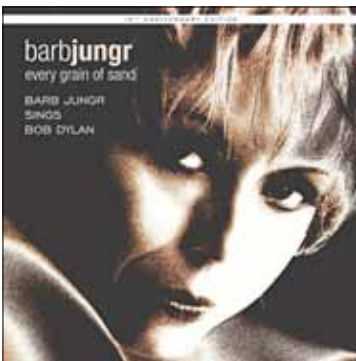
Op deze cd omringen twee van Bachs beste cantates voor alt solo Pergolesi's werk. Het Britse

barokensemble La Nuova Musica, in 2007 opgericht door David Bates en met Londen als thuishaven, engageerde de geprezen contratenor Tim Mead om in de drie stukken de altpartij te verzorgen. Lucy Crowe zingt de sopraanpartij bij Pergolesi. Soms zingen twee vrouwenstemmen die partijen, maar in dit geval wordt gekozen voor een hoge mannenstem, overigens Bachs voorkeur.

De twee cantates zijn ouder. *Widerstehe doch der Sünde* (BWV 54) werd in 1714 in Weimar geschreven, vrij vroeg dus in Bachs carrière, en is met drie onderdelen, één zangstem en een beperkt ensemble veeleer sober. Het openingsstuk gaat over het onheil dat de mens zal treffen wanneer hij geen weerstand biedt tegen de zonde. Om dat uit te drukken, gebruikt Bach lange dissonanten en een vreemd septiemakkoord. Het motief hergebruikte hij later in een van zijn passies. De wat langere cantate *Vergnügte Ruh, beliebte Seelenlust* (BWV 170) werd voor het eerst uitgevoerd op 28 juli 1726 in Leipzig en wijst erop dat Bach kon rekenen op een knappe altstem. (EDS)

Giovanni Battista Pergolesi, *Stabat Mater* & Johann Sebastian Bach, *Cantatas BWV 54 & 170*, door Lucy Crowe, Tim Mead & La Nuova Musica onder leiding van David Bates, Harmonia Mundi, HCM 907589, 23 euro.

CD JAZZ

Passiesongs
Bob Dylan

Toen in oktober 2016 de Nobelprijs voor literatuur werd toegekend aan de Amerikaanse zanger Bob Dylan (in 1941 geboren als Robert Allen Zimmerman, in het Hebreeuws Shabtai Zisel ben Avraham) twijfelden vele literatuur liefhebbers of dat wel kon.

In 2002 nam de Britse singer-songwriter Barb Jungr een aantal Dylansongs op in jazzarrangementen voor piano en andere instrumenten. Vijftien jaar later komt dat iconische album opnieuw uit, op cd zowel als op vinyl. Bij het beluisteren blijkt meteen Dylans uitzonderlijke talent als woordkunstenaar en songsmid. Jungr bestem-

pelt Dylan onomwonden als de „Amerikaanse Shakespeare”.

Bob Dylan beleeft een hoogst eigen vorm van religieuze spiritualiteit, die hem terugvoerde naar zijn Joodse wortels. *Not Dark Yet* uit 1997 werd opgenomen in een album met popsongs, *The Passion of the Christ. Songs Inspired by The Passion of the Christ*. Vreemd, want de song gaat belist over wereldse dingen.

Het album bevat vijftien puike Dylansongs, maar geen uit Dylans 'christelijke' album *Slow Train Coming* uit 1979. Barb Jungr: „Zijn diepe, persoonlijke begrip van liefde en leven, van oud worden en veranderen, van politiek en menselijkheid (en het gebrek daaraan), blijft een baken voor onze tijd.” (EDS)

Every Grain of Sand. Barb Jungr Sings Bob Dylan, AKD 581, 23 euro.

BOEK GELOOF

Paulus' drie pijlers
Benoît Standaert

Bijbelkenner Benoît Standaert is monnik van de abdij van Zevenkerken in Sint-Andries-Brugge en tegenwoordig kluisenaar in de buurt van Malmedy. Enkele jaren geleden ging hij op zoek naar het 'wezenlijke' van het christendom. Uitgangspunt daarbij was een vaderspreuk die ouder is dan het christendom en

volgens dewelke de wereld rust op drie pijlers. De eerste is die van studie en wijsheid, de tweede die van gebed en stilte, de derde die van de daadwerkelijke naastenliefde. Samen vormen ze een stevige driepikkel.

De drie pijlers bieden ons alvast en houvast om opnieuw te beginnen, omdat we meer dan ooit nood hebben aan diep gefundeerde inzichten die ons kunnen helpen opnieuw geïnspireerd in het leven te staan.

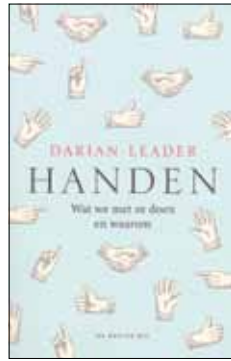
Via die drie invalshoeken, de 'drie pijlers van de wereld', leest Benoît Standaert de teksten van de apostel Paulus uit het Nieuwe Testament. De monnik leidt ons binnen in het denken, het werk en de theologie van Paulus, en toont hoe de man zelf een spiritualiteit van studie, gebed en dienst beoefende. Als geïnterd pedagoog leidt Standaert je binnen in de leefwereld van de apostel. Wat was zijn gebed? Hoe beoefende hij de liefde? En hoe stond hij onder het Woord om te

begrijpen wat hem overkwam en met inzicht alles te beleven?

Tegelijk reikt de monnik dingen aan voor onze eigen levenskunst vandaag: voor ons denken, bidden en liefhebben. Standaert raadt daarbij eenieder een danig geofende methode aan, namelijk in één maand tijd Paulus' hele werk lezen in hapklare brokjes en die tot je laten doordringen. Vreemd genoeg kiest hij daartoe de teksten die exegeten vandaag niet langer beschouwen als van Paulus' hand. (EDS)

Benoît Standaert, *De apostel Paulus. Meesterlijk in het denken, bidden en liefhebben*, Halewijn, Antwerpen, 2017, 252 blz., 17,95 euro, 978 90 8528 418 5.

BOEK SAMENLEVING

Handwerk
Darian Leader

Middeleeuwse schilders beeldden God vaak af op een manier die we tegenwoordig ongebruikelijk vinden, niet als een oude man met baard,

maar als een hand die uit de wolken wenkt. Waarom een hand? Meer dan enig ander lichaamsdeel wordt de hand genoemd in de Bijbel, in het Oude Testament zelfs vaker dan tweeduizend keer. In avonturenfilms is een hoogtepunt vaak de cliffhanger: slechts de greep van de vingers voorkomen een val en een gewisse dood.

Handen bepalen blijkbaar ons mens-zijn. De gerenommeerde Britse psychoanalyticus Darian Leader onderzoekt in dit vaak grappige boek vol verrassende cultuurfeiten het belang van handen voor ons mens-zijn. Leader onderzoekt bijvoorbeeld of nieuwe technologie die allerlei handelingen overbodig maakt ons denken zal veranderen. En zijn stelling luidt: dat zal niet gebeuren. Technologie die geen re-

kening houdt met de menselijke activiteit heeft geen succes. Mensen willen handelingen stellen. Wellicht daarom zullen de digitale bril of de zelfrijdende auto nooit een klinkend succes worden, meent Leader.

„Beeldschermtijd is ook handtijd,” zegt hij, „en zoals de afstandsbediening al vlug handtechnologie werd, zijn mensen terwijl ze tv-kijken vaak bezig met hun mobiel of tablet.” (EDS)

Darian Leader, *Handen. Wat we met ze doen en waarom*, De Bezige Bij, Amsterdam, 2017, 16,99 euro, 158 blz., 16,99 euro, ISBN 978 90 2344 228 8.

BOEK GESCHIEDENIS

Tocht langs kampen
Tobias Schiff

In 1995 bezocht toenmalig premier Jean-Luc Dehaene Auschwitz in gezelschap van Tobias 'Toshek' Schiff, een van de weinige Belgen die het uitroeiingskamp overleefden. De in 1925 geboren Antwerpenaar van Joods-Poolse origine bracht 33 maand door in nazikampen en keerde in april 1945, na zijn bevrijding uit Bergen-Belsen, terug naar Antwerpen. Hij overleefde omdat de SS hem selecteerde voor dienst in de beruchte Buna-fabriek waar IG Farben synthetisch rubber liet produceren.

„Als bij mirakel en met heel veel geluk” – het zijn zijn eigen woorden – overleefde Schiff niet één, maar een hele rist kampen: Sacrau, Gross Rosen, Trzebinia, Auschwitz, Birkenau, Dora en Bergen-Belsen. Zijn moeder en zijn zus Lunia werden respectievelijk al in september en oktober 1942 in Birkenau vergast. Pas in 1997 kreeg Schiff daarvan de bewijzen onder ogen. Schiffs vader werd in januari 1944 in Birkenau omgebracht.

Net als vele overlevenden aarzelde Tobias Schiff lang om zijn verhaal te doen. In *Terug op de plaats die ik nooit heb verlaten* vertelt hij in korte, ritmische zinnen over zijn uitputtende tocht langs de diverse concentratiekampen. Dat alles levert wrange lectuur op, doorspekt met een vreemde soort humor. Soms lijkt het wel een schelmenroman. Schiff overleefde dan ook dankzij zijn jeugd en zijn schalkse humor.

Toen *Terug op de plaats die ik nooit heb verlaten* in 1997 uitkwam, schreef Jean-Luc Dehaene het prompt voor als standaardwerk voor het middelbaar onderwijs. Nu krijgt het boek een nieuwe uitgave, waarin ditmaal Arnon Grunberg het voorwoord voor zijn rekening neemt.

De nieuwe uitgave is een ontroerende getuigenis die je kunt lezen in hetzelfde rijtje als de beroemde boeken van andere overlevenden zoals Primo Levi en Elie Wiesel. Het is meer informeel en beknopter, maar even aangrijpend. Schiff overleed in 2000 op 73-jarige leeftijd.

De laatste bladzijden handelen over de godsvraag na Auschwitz. Net als Primo Levi stelt Tobias Schiff dat een overlevener niet in staat is God te danken omdat hij de hel van de kampen overleefde. „Als ik God was, zou ik zo'n gebed uitspuwen.” De enige God waarin nog geloofd kan worden, is bijgevolg de God die na de schepping alles in handen van de mensen legde. (EDS)

Tobias Schiff, *Terug op de plaats die ik nooit heb verlaten*, EPO, Berchem, 2017, 216 blz., 19,90 euro, ISBN 978 94 6267 104 1.